

VRIJEDNA ZBIRKA PREDMETA MILOSRDNIH SESTARA SV. KRIŽA U ĐAKOVU

BRANKA UZELAC □ Muzej Đakovštine, Đakovo

sl. 1. - 8. Stalni postav Zbirke predmeta
Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu
Snimila: Vladimira Parić, MDC

1 Mirko Ćurić i č. sestra Hijacinta
Hoblaj: *Razgovor s povodom*,
Đakovačke novine, 1. srpnja 2005.

U dugogodišnjoj povijesti Đakova nezaobilazna je edukativna, karitativna i duhovna aktivnost Družbe sestara Svetog Križa, koja potječe iz Švicarske, iz Ingenbohla. Na poziv biskupa J. J. Strossmayera 7. lipnja 1868. godine stiglo je deset sestara iz Ingenbohla da preuzmu rad u Višoj djevojačkoj školi i Ženskoj preparandiji u Đakovu. Evo kratkog pregleda odgojno-obrazovnih aktivnosti i projekata samostana:

- 1856. – 1898. Ženska pučka škola
- 1865. – 1875. Ženska preparandija (učiteljska škola)
- 1879. – 1945. Viša djevojačka škola, kasnije Građanska škola
- 1885. – 1892. tečajevi za učiteljice ručnoga rada
- 1886. – 1945. dječje zabavište
- 1870. – 1945. privatni sati jezika i glazbe
- 1937. – 1945. obrtnička škola.

Ove aktivnosti je dokinula komunistička vlast 1945. godine, sestrama učiteljicama zabranila svaki oblik rada, a zgrada se morala u toku 24 sata isprazniti da bi se u nju smjestila JNA. Sestre su školsku opremu preselile u sadašnju samostansku zgradu, koliko su uspjele. A ostalo je vojska uništila.¹

Upravo ti ostavljeni i privremeno zaboravljeni predmeti čine velik dio zbirke spomenute u naslovu. Kao etnologinja Muzeja Đakovštine Đakovo došla sam na poziv časne sestre Hijancite Hoblaj pogledati izložene predmete i dati svoje mišljenje i upute.

Naime, prije nekoliko godina, pri pretresanju samostanskog krova, uređivao se i tavan zgrade te su pronađeni brojni predmeti. Veliki, lijepo stilizirani drveni kovčezi – sanduci, ukrašeni kožom i metalnim kopčama, u kojima su sestre inače držale sve svoje stvari, bili su puni

edukativnih pomagala, ručnih radova i drugih uporabnih predmeta. To su bili predmeti koje su 1945. godine ostavile sestre u svojim kovčezima.

Primijetila sam da su predmeti temeljito očišćeni, sitna oštećenja popravljena, obavljena je primarna zaštita drvenih predmeta premazivanjem lanenim uljem. U preuređenom podrumskom prostoru, gdje je prvotno bila samostanska pekarnica, sestre su izložile predmete na stolovima, postoljima, u vitrinama ili su ih postavile slobodno u prostor. Prostor vizualno čini jedinstvenu cjelinu s pregradnim lukovima, neznatno spuštenima u odnosu prema tavanici.

Stručni pregled izloženih predmeta otkriva mogućnost njihova razvrstavanja u nekoliko podzbirki: etnografsku, povijesnu, tehničku, podzbirku obrta i crkvenih predmeta.

Detaljniji opis predmeta u samostanu započet ću od etnografskih predmeta. Lijevo od ulaza nalazi se stara, zidana krušna peć s koritom u kojemu se mijesilo

tijesto za kruh i košarice u kojima se dizalo tijesto za kruh te ostali pripadajući pribor. Neposredno uz nju je zidani štednjak / *šporet*, u koji je postavljen veliki kotao za grijanje vode. Dalje se nižu predmeti koji su imali uporabnu vrijednost za stanovnice samostana: drveni mužar, drvena posuda u kojoj su se tukli paprika, šećer i sol; posude za pravljenje putra, mlinac za papar, ručni stroj za izradu rezanaca, stroj za mljevenje mesa, nekoliko tipova vaga, *avani*, metalne posude. Izdvojila bih jednu s ugraviranom godinom: 1914. Također se može vidjeti i nekoliko tipova mlinaca za mljevenje kave. Tu je i drveno korito za pranje rublja. U drugom redu nailazimo na tkalački stan, male snovače, kolovrat, greben, preslice i gotovo sve naprave za izradu tradicijskoga tekstila. Zanimljiva je i sprava s početka 20. stoljeća zvana *roljka*, koja je služila za glačanje ručnika i plahti.

Na te se predmete nadovezuju predmeti tehničke zbirke; tu je mlin uz koji stoji pisana legenda, odnosno zapisano kazivanje sestre Beatissime Beretovac: *Ovaj*

mlin, sjećam se da je za vrijeme Drugog svjetskog rata bio u uporabi. Mljela se na njega pšenica i kukuruz za privatne potrebe Samostana. Seljaci su dovozili, a Samostan otkupljivao. Mljela je s. Elfrida na početku ručno, a poslije je uređeno na struju. Tu su šivači strojevi različitih namjena i godišta: stroj za šivanje, stroj za izradu misnica (tamburirka), pletaći stroj, viklic za namotavanje vune, pletaći stroj za kružno pletenje čarapa, naprava za ručno namotavanje konca, ručna bušilica i brusilica starijeg tipa.

Tehničku zbirku dopunjuju fotografski aparati za izradu slika iz 1930. godine te oni iz razdoblja 1941. – 1945. godine. Uz navedene aparate nalazi se i ostala fotografska oprema potrebna za izradu fotografija – aparat za razvijanje filmova i sušenje fotografija.

Kovčeg u kojemu su sestre nosile svu svoju imovinu napravljen je od drveta, ima aplikacije od kože i metalne kopče, a po svojim bi obilježjima pripao kulturno-povijesnoj zbirci. Tu su i raznovrsne svjetiljke, petrolejke, tintarnica i satovi izloženi u središnjem prostoru.

Od crkvenih predmeta pronađena su velika i mala kandila, svijećnjaci i drugi predmeti.

Tu su i didaktička pomagala za nastavu kemije, zatim različita glazbala, citre i harmonika, kao i radioprijamnik iz 1940. godine, dijaprojektor, gramofon i ploče; telefonska centrala s pet brojeva; ručni stroj za umnožavanje, preša za uvezivanje knjiga, strojevi za tipkanje, bugalice, tintarnice i još mnogo zanimljivih i atraktivnih predmeta.

Potrebno je spomenuti da je prostor upotpunjen slikama iz seoskog života i samostanskih događanja. Zbog skromnih pisanih legendi predmeti još više potiču na istraživanje o njima.

Preporučila sam sestrama da se za stručnu pomoć obrate Muzejskome dokumentacijskom centru te Hrvatskome školskom muzeju. Sljedeći korak koji moraju što prije poduzeti jest popis i fotografiranje cjelokupne građe, s osnovnim podacima koje imaju o njoj. Tek tada će predmeti moći progovoriti o vremenu u kojemu su nastali i bili u uporabi, a brojna školska pomagala pridonijet će valorizaciji svih školskih aktivnosti, bogatstvu i težini nastavnog programa koji se održavao u Đakovu, pod okriljem milosrdnih sestara Svetog Križa.

Dodatak

Ovaj sam tekst pisala tijekom lipnja 2007. godine. U međuvremenu se vrijedna časna sestra Hijancita Hobljaj povezala s Muzejskim dokumentacijskim centrom i Hrvatskim školskim muzejom, kako sam joj i savjetovala. Tražila je stručnu pomoć i potrebnu literaturu. Tako smo 27. kolovoza 2007. godine Vladimira Pavić, muzejska savjetnica iz MDC-a, i ja imale priliku posjetiti samostan časnih sestara, pregledati izloženu zbirku predmeta i budući prostor koji se adaptira za izlaganje ostale građe pohranjene u drugim prostorijama samostana. Nakon razgleda i stručnih uputa o popisu i fotografiranju predmeta dogovoren je sljedeći sastanak. Nadamo se skorom popisu svih predmeta i registraciji

zbirke, ali i daljnjem stručnom valoriziranju te vrijedne građe u samostanu milosrdnih sestara Svetog Križa u Đakovu.

Primljeno: 11. prosinac 2007.

THE VALUABLE COLLECTION OF OBJECTS OF THE SISTERS OF MERCY OF HOLY CROSS IN ĐAKOVO

Not to be missed out in the long history of Đakovo is the educational, charitable and spiritual activity of the Congregation of Sisters of Holy Cross, which has its origins in Ingenbohl in Switzerland. Ten sisters arrived in Đakovo in 1868 at the invitation of Bishop Strossmayer, and took over the work in the grade school for girls and the girls' normal school in Đakovo.

A few years ago, when the nunnery roof was being examined and the attic of the building put in order, numerous items were found that in 1945 the sisters had left behind in their trunks.

The large, nicely stylised wooden trunks decorated with leather and metal clasps in which the sisters kept all their things were full of educational aids, handicrafts and use objects.

The objects were thoroughly cleaned, small items of damage repaired, primary protection was carried out, part of the collection was temporarily exhibited and the conversion of the space for the exhibition of the remainder of the material kept in other rooms of the convent is underway.